

Odgajatelj i odgojenik u filozofsko-pedagoškoj misli Živana Bezića

Džoja, Klaudija

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:566546>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-21**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Klaudija Džoja

**ODGAJATELJ I ODGOJENIK U FILOZOFSKO-
PEDAGOŠKOJ MISLI ŽIVANA BEZIĆA**
ZAVRŠNI RAD

Čakovec, rujan, 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Klaudija Džoja

**ODGAJATELJ I ODGOJENIK U FILOZOFSKO-
PEDAGOŠKOJ MISLI ŽIVANA BEZIĆA
ZAVRŠNI RAD**

Mentor rada: doc. dr. sc. Draženko Tomić

Čakovec, rujan, 2020.

SADRŽAJ

SAŽETAK	1
SUMMARY	2
UVOD	3
1. ŽIVAN BEZIĆ U VREMENU I PROSTORU	4
2. ODGOJ JE MOĆAN, ALI NE I SVEMOĆAN	5
2.1. Etimologija i definicija pojma „odgoj“	5
2.2. Zašto je odgoj potreban?	5
2.3. Odgoj kao proces	6
3. ODNOS DRUŠTVA I ODGOJENIKA	8
3.1. Obiteljski dom kao odgajatelj	9
3.2. Učitelji i profesori kao odgajatelji	13
4. NA KOJI NAČIN ODGAJATI?	17
4.1. Odgojni ciljevi	17
4.2. Odgojne metode	18
4.3. Odgojna sredstva	20
ZAKLJUČAK	22
LITERATURA	23
Kratka biografska bilješka	24
Izjava o izvornosti završnog rada	25

SAŽETAK

Odgoj i obrazovanje dva su pojma koja su usko povezana jedan s drugim, međusobno se isprepliću i zajedničkim snagama osposobljavaju pojedinca za život. Proces učenja te usvajanja novih znanja i vještina započinje od rođenja pa traje cijeli život (obrazovanje), a u tome bitnu ulogu ima način strukturiranja stečenih znanja (odgoj). U ovom radu promatraju se odgajatelji u misli Živana Bezića, hrvatskog pedagoga, teologa i filozofa. Nastoji se otkriti zašto su odgajatelji bitni i koja je njihova uloga u razvoju djeteta, kao i to kakve bi kvalitete trebali posjedovati. Poblizje se opisuje i važnost razumijevanja djeteta kao individue te na koji način se svaki odgajatelj treba odnositi prema samostalnom pojedincu.

U radu se dotiču i temeljne značajke odgoja, odgovora se na pitanje je li odgoj uopće potreban i zbog čega je potreban, nastoji se odrediti što je zapravo odgoj, ali i što znači nekog odgajati. Ukazuje se i na to zašto je obiteljski dom važan u odgoju te pokazuje li on neke prednosti pred drugim oblicima odgoja. Uviđaju se i neki problemi na koje se može naići u obiteljskom odgoju. U radu je prezentiran i Bezićev stav o učiteljima i pedagogima, tko su oni, kao i to koja im je uloga u odgoju djeteta, koji su ciljevi školstva, ali i koji su problemi odgojno-obrazovnog rada Bezićevog doba. Dotaknut će se i značenje religijskih ustanova u odgoju djeteta, odrednice i činjenice na kojima počiva njihov rad, ali i razlozi zbog kojih je prema Beziću i taj vidik odgoja važan. Naposljetku sagledava se pitanje na koji način bi se trebalo odgajati pojedinca, koja je uloga odgajatelja u postavljanju odgojnih ciljeva te na koji način i uz pomoć kojih odgojnih metoda i sredstava doći do njih.

Ključne riječi: Bezić Živan, odgajatelj, odgojenik, odgojne metode, odgojna sredstva

SUMMARY

Upbringing and education are two terms that are closely related to each other; they intertwine with each other and together prepare the individual for life. The process of learning and receiving new knowledge and skills starts from birth and takes a lifetime, and educators play an important role in this. This seminar paper will reveal who, according to Bezić, are educators, why they are important, what their purpose is in the child's life and what qualities they must possess in working with children. It will also describe more closely the importance of understanding the child as an individual and how educators should treat an independent individual.

The paper will touch on the topic of neediness of education, answer the question of whether education is needed at all and why, it will determine what upbringing really is, but also what means to raise someone. The reasons why the family home is important in the upbringing of child will be revealed, and whether it has some advantages over other forms of upbringing. Also what problems we can find in the family home that negatively affect the child's growth and development. Furthermore, in the paper will be described Bezić's view on teachers and pedagogues, who they are, what is their role in the child's life, what the problems of education are and what education's goals are. Also, the paper will describe the role of the Church and priests in the upbringing of the child, on which determinants and facts their work and education are based, and therefore, according to Bezić, why church education is important. Finally, the question arises how everyone should be educated, what is the role of educators in setting educational goals and in what way and with which educational methods to reach those goals.

Key words: Živan Bezić, educator, courteous, educational methods, educational reach

UVOD

Prema Živanu Beziću (2002, 11) svaki čovjek sustav je sam za sebe – iako su svi ljudi ravnopravni i jednako vrijedni oni nisu jednaki. Svaki pojedinci imaju svoje interese i zanimanja. Autor navodi kako, upravo zbog te činjenice, svakom djetetu treba pristupati drugačije, s punom pažnjom, ovisno o njegovu spolu i dobi, zahtjevu i potrebi, ali i karakteru i temperamentu. Svako dijete je individua i pojedinac koji se razlikuje od druge djece, te se po tom primjeru odgajatelj mora voditi pri odgajanju djece i mladih ljudi.

Iz te svijesti o izvornosti svakog ljudskog bića Bezić kaže: „Pedagogija ima uzvišen cilj-odgoj čovjeka. Samim fizičkim rođenjem naime čovjek još nije čovjek. On je dijete koje istom treba da postane čovjek. On je samo sitna, nemoćna i nježna ljudska mladica koja mora rasti i razvijati se do punine čovještva. Iz nje treba tek da izraste puni, pravi i zreli čovjek. Upravo to je zadatak odgoja. Učiniti čovjeka!“ (Bezić, 1996a, 5)

Odgajatelj je, kako nalaže Bezić (2002, 260), dužan poznavati i priznavati u odgojnoj praksi faze rasta, razvoja i ljudskog dozrijevanja kako bi pojedinac postao zrela osoba, a sve faze trebaju biti potkrijepljene odgojnim mjerama. Odgojne mjere kojima bi se odgajatelji trebali koristiti su, prema Beziću (1996b):postavljanje odgojnih ciljeva, odgojne metode te odgojna sredstva o kojima ćemo govoriti nešto više u petom poglavlju.

Bezić (2002, 247) tvrdi kako je glavni cilj odgoja razvijanje ljudske ličnosti do njezine punine, a prema tome je glavni cilj kršćanskog odgoja odgajanje ljudske ličnosti do njezine ljudske i kršćanske zrelosti.

1. ŽIVAN BEZIĆ U VREMENU I PROSTORU

Kako navodi Kovačić (1990, 71-72), Živan Bezić rođen je 18. svibnja 1921. godine u mjestu Grohote na otoku Šolti. Majka mu se zvala Delfina, a otac Anton. Četiri razreda osnovno-školskog obrazovanja pohađao je u rodnom mjestu, a osam razreda gimnazije u Splitu u Biskupskoj klasičnoj gimnaziji. Prve dvije godine teološko-filozofskih nauka pohađao je u Splitu u Visokoj bogoslovnoj školi te zbog zatvaranja iste svoj studij nastavlja na Katoličko bogoslovnom fakultetu u Zagrebu gdje završava treću godinu. Četvrtu godinu studija završava na Visokoj bogoslovnoj školi u Zadru.

Kovačić (1990, 72) navodi kako je samo nekoliko dana prije Bezićeva svećeničkog ređenja Italija kapitulirala te je Bezić odveden u partizane. Dok je s partizanima napadao Posušje u Hercegovini, bio je ranjen u glavu i zarobljen te neko vrijeme proveo u zatvorima u Mostaru i Zenici, a zatim prebačen u njemačke logore Mauthausen i Dachau. Tamo je proveo 18 mjeseci i dočekao oslobođenje od strane saveznika.

U Jugoslaviju se vraća sredinom lipnja 1945. Godine, navodi Kovačić (1990, 72). Zaređen je za svećenika i djelovao je u Kominu do 1947. god. Od 1948. godine djeluje kao odgajatelj u Biskupskom sjemeništu u Splitu i kao župnik po okolnim župama. Kad je 1963. godine ponovno otvorena Visoka bogoslovna škola u Splitu Bezić nastavlja svoj studij i 1965. postaje magistar teologije. Te godine je počeo predavati „Pedagogiku“ na Visokoj bogoslovnoj školi.

Kovačić (2007) u biografiji Živana Bezića navodi kako je on jedan od znanstvenika koji je zauzeto pratio implementaciju koncilske misli u Europi. Tijekom života objavio je više stotina bibliografskih djela u različitim časopisima: „Crkva u svijetu“, „Bogoslovska smotra“, „Služba Božja“, „Vrelo života“, „Obnovljeni život“ i drugi. Bezić je tijekom života objavio dvadesetak knjiga, od kojih su neke izašle u više izdanja. Svakako se ističe pedagoška trilogija: „Biti čovjek, ali kako?“, „Razvojni put mladih: djetinjstvo i mladost“ te „Zašto i kako odgajati?“. U tim knjigama se bavi pedagoškim temama te odgojem djece i mladih. Govori o tome kako i na koji način treba odgajati, tko su sudionici odgoja te kojim metodama i sredstvima uspjeti u tome.

Živan Bezić je preminuo 17. rujna 2007. Iste godine je održana komemoracija na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu (Kovačić, 2007, 715), a povodom 10. obljetnice njegove smrti i znanstveni simpozij te objavljen zbornik radova.

2. ODGOJ JE MOĆAN, ALI NE I SVEMOĆAN

2.1. Etimologija i definicija pojma „odgoj“

Odgoj je zapravo pojam koji se koristi u svakodnevnim životnim situacijama bez da se, u određenim situacijama, razmišlja o njegovom značenju i važnosti. Brojni autori definirali su pojam *odgoj*, a jedan od njih je i ona koju navodi Živan Bezić (1977, 342): svjesno i namjerno djelovanje zrelih osoba oko pravilnog razvoja nedozrelih osoba kako bi i one postale zrele osobe. Pojam *odgoj* ima korijen u glagolu *gojiti*, odnosno *pustiti da nešto živi i raste* te se isključivo odnosi na živo biće (Bezić, 1977, 334). Bezić (1977, 334) također navodi kako su od riječi *gojiti* nastale brojne izvedenice: glagolske (odgojiti, odgajati, uzgajati), imenske (odgoj, odgajanje, uzgoj, odgojiteljica, gojenče, gojenac, odgojenik) te pridjevske (gojen, odgojen, neodgojen, odgajan, neodgajan).

2.2. Zašto je odgoj potreban?

Bezić (1988, 18-20) navodi kako je potreba odgoja za djecu i mlade očigledna i važna jer su djeca po rođenju i u ranom djetinjstvu nedovršena, nesavršena i nerazvijena. Dijete kao takvo traži i treba pomoć odraslih u svom rastu i razvoju jer je odgoj, kako navodi Bezić, ljudska potreba. Prema Beziću, odgoj je usko vezan uz biološku, fiziološku i psihološku potrebu djeteta, ali i onu moralnu te vjersku. Kada govori o moralnoj potrebi govori o tome kako svaki čovjek nosi u sebi klicu zla i sklonost egoizmu, ali s druge strane i dobrotu i savjest koja teži oblikovanju. Bezić navodi kako dijete nije samo ljudsko dijete nego i Božje dijete pa mu je potrebno pružiti i vjerski odgoj jer ono i religiozno biće.

Bezić (1988, 20) navodi kako osim normalne djece postoje i ona s poteškoćama u razvoju, rođena s nekim somatskim ili psihičkim nedostacima. Također postoje djeca koja su u tijeku razvoja patila izgubivši roditelje, ili su gojena u lošoj sredini, s kojim su

se događali različiti nesretni slučajevi. Autor smatra kako je takvoj djeci odgoj još i potrebniji nego li djeci koja nisu proživjela takve traume i u potpunosti su zdrava.

2.3. Odgoj kao proces

Što zapravo znači odgajati? Odgajanje je proces i fenomen, star kao i ljudski rod. Može se reći da otkad postoje ljudi postoji i njihov odgoj i odgajanje. To je trajna pojava važna za život pojedinca, ali i za ljudsko društvo (Bezić, 1977, 333).

Svako odgajanje je proces koji uključuje rast, razvoj, napredovanje. Odgoj je stalna promjena na odgojno više i bolje. Samim tim odgoj se smatra dugotrajnim, napetim, uzbudljivim procesom koji iziskuje puno truda i napora, a u svojoj konačnici može donijeti uspjeh ali i neuspjeh (Bezić, 1977, 336-337).

Vukasović (2009, 69) navodi kako odgajanje djece i mladeži za obiteljski, ali i društveni život treba postati briga svih odgojnih čimbenika i cijelog naroda, jer o sustavu tog odgajanja ovisi stabilnost obitelji, a samim tim i društveni, gospodarski te kulturni napredak cijelog naroda.

Bezić (1977, 337-338) navodi kako je odgoj aktivan, biološki, psihološki, oblikovni, aksiološki, personalni, društveni proces kao i proces usavršavanja. Autor naglašava kako odgoj nije samo pasivno stanje prepuštanja prirodnim zakonima nego i aktivan proces u kojem je odgoj obostrana akcija koja leži na liniji subjekt-objekt. Da bi došlo do odgoja, među odgajateljem i odgojenikom mora postojati aktivna suradnja temeljena na davanju i primanju. Bezić biološki proces opisuje kao podržavanje, uzdržavanje, othranjivanje te razvijanje novonastalog života, stavljajući naglasak na fizičku odnosno tjelesnu brigu o djetetu. U svim jezicima i u svim odgojnim praksama fiziološke potrebe djece stavljaju se na prvo mjesto. Kada govori o psihološkom procesu, Bezić naglašava da čovjek ne može biti odgojen ako putem rada nije doticana i njegova duševna komponenta jer je čovjek duhovno i razumno biće koje shvaća i razumije svijet oko sebe. Odgoj se ne može samo temeljiti na fizičkim potrebama jer zreloom osobom se smatra osoba koja je i duhovno formirana. Bezić navodi kako je odgoj i ljudski proces jer je dirigiran i vođen od ljudi koji nas okružuju sa svrhom stvaranja novih ljudi. Pošto je odgoj briga čovjeka o čovjeku, Bezić smatra kako je odgoj zapravo i oblikovni proces u kojem osoba oblikuje drugu osobu. Oblikovanje čovjeka je dug,

mukotrpan i težak posao jer tek putem odgoja čovjek se oblikuje, izgrađuje, upotpunjuje, dovršava te razvija do svoje punine. Bezić govori kako je odgoj i proces usavršavanja pa stoga treba naglasiti kako se punim čovjekom postaje tako da se čovjek iz nekog nižeg stanja podigne u viši, u bolje stanje. Čovjek se ne odgaja jer usavršava svoje sposobnosti nego jer se obogaćuje novim vrednotama. Zbog toga Bezić odgoj smatra i aksiološkim procesom odnosno procesom usvajanja bioloških, intelektualnih, društvenih, estetskih, kulturnih, moralnih i religioznih vrednota. Prema Beziću vrednote osmišljavaju i obogaćuju ljudski život i daju mu razumnu svrhu. Također, autor navodi kako je odgoj i personalan proces jer se zasniva na međuljudskim odnosima odnosno odvija se među osobama. Gdje ne postoji odnos i veza među odgajateljem i odgojenikom, nema ni odgoja. Te naposljetku Bezić navodi kako je odgoj i društveni odgoj jer je on moguć samo u društvu. Da bi došlo do odgoja mora postojati društvo, makar i kao njegova mikro stanica: obitelj.

3. ODNOS DRUŠTVA I ODGOJENIKA

Društvo odnosno odgajatelji imaju veliku ulogu u odgoju djeteta. „Odgajatelj je zreo čovjek koji vrši odgojiteljski utjecaj na gojenca. To je odrasli, svjesni i ovlašteni vršilac odgojnog čina. Samo odrasli posjeduje uvjete da bude zreo čovjek“ (Bezić, 1996a, 217). Na drugom mjestu kaže „...odgajatelj je posrednik između gojenca i odgojnih vrednota. Kao posrednik mora imati nešto zajedničko s oba pola svog posredništva. Mora s gojencima dijeliti zajedničku ljudsku narav i gojenikovo iskustvo, a to znači da je i sam morao biti gojenik. Povrh toga mora biti i u posjedu samih vrednota koje želi prenijeti na mlade. To opet znači da i sam mora biti odgojen ako će iz njega zračiti odgojni auktoritet“ (Bezić, 1996a, 219; Tomić, 2020a). Autor naglašava da ako odgajatelj želi s odgojenikom dijeliti zajedničku ljudsku narav i odgojenikovo iskustvo, da je i on sam nekada morao biti odgojenik. Također u svom radu mora posjedovati vrednote koje poznaje te koje želi prenijeti na djecu i mlade.

Bezić (1996a, 217-218) nadalje navodi kako je u odgojnom trokutu, koji se sastoji od odgajatelja, odgojenika i vrednote, odgajatelj posrednik između odgojenika i carstva vrednota. Također navodi kako odgajatelj može biti pojedinac, ali mjesto odgajatelja mogu zauzimati manje ili veće skupine odraslih ili vršnjaka, posebne skupine, ustanove, zavodi. Na odgojenika mogu utjecati i drugi čimbenici koji nemaju određenu odgojnu namjeru. To su najčešće neke sredine, nenadani događaji, određene prilike i okolnosti u kojima rastu i sazrijevaju još nedozreli mladi ljudi. Bezić sve te nosioce odgojnih utjecaja naziva odgojnim faktorima ili odgojnim čimbenicima. Dijeli ih u dvije skupine.

Prva skupina su oni odgajatelji ili zajednice odgajatelja koji posjeduju određeno odgojno pravo i pedagoški autoritet pri obavljanju svojih zadaća, a to su obitelj, škola, Crkva te država. Drugi su faktori koji nemaju odgojnu funkciju, ali je ipak izvršavaju na neki način te se oni, kako navodi Bezić, nazivaju *odgojnim silama*. A tako se nazivaju jer je njihova snaga tolika da je odgojenici ne mogu izbjeći iako ti faktori nemaju nikakvih prava niti autoriteta nad njima. Odgojne sile su najčešće: ulica, prijatelji, društvene prilike, materijalni te kulturalni uvjeti.

Bezić (2000, 42) naglašava kako je važno da pravo odgajanja imaju samo kompetentni odgajatelji čiji je osnovni motiv ljubav prema odgojeniku, a pravo biti

odgajani imaju sva djeca i svi mladi. S obzirom na pravo odgajanja, odgajatelje dijeli na dvije skupine. Prva skupina su *naravni odgajatelji* odnosno oni koji imaju pravo odgajanja po naravi stvari. Puno pravo odgoja imaju roditelji, a ograničeno pravo odgoja zajednice kao što su Crkva i država. *Ovlaštenim odgajateljima* pravo odgajati mogu dodijeliti naravni odgajatelji. Ovlašteni odgajatelji su najčešće stručni, školovani i osposobljeni pedagozi, ali mogu biti i nestručni (1996a, 219-220).

Dužnost odgajatelja, roditelja i ostalih javnih djelatnika je pružiti moralni odgoj, djeci i mladima, u obitelji, školi, crkvi i svim drugim ustanovama (1995, 254). Odnosno svi su dužni jedni drugima pružiti utjehu ili pomoć. Bezić (1995, 111) podsjeća kako su moralni odgoj promicali osnivači religija, filozofi, moralisti te pedagozi, a moral se očituje zapravo u razlikovanju dobra i zla, dosljednom činjenju dobra, pravilnom vrednovanju stvarnosti, poštivanju svakog čovjeka i prihvaćanju zajednica, nagrađivanju pozitivnih oblika ponašanja te dnevnom ispitivanju savjesti.

Loš primjer je po Beziću (1996a, 222) najgora pogreška koju odgajatelj može učiniti jer su po njemu loši primjeri smrt svakog odgoja te u tom slučaju kao ispravka ne koriste ni najbolje pedagoške metode i sredstva. Kako bi se takve situacije spriječile Bezić postavlja tri glavna izvora pedagoške uspješnosti. Prvi izvor je pedagoški eros odnosno odgajateljeva ljubav prema pozivu, odgojeniku i vrednotama koje mu pokušava usaditi. Drugi izvor su pedagoške sposobnosti, tjelesne i duševne, koje ne bi smjele manjkati. Naposljetku treći izvor kojeg čini vjernost vrednotama, odnosno moralna dosljednost. Dakle, odgajatelj koji odgaja mora biti pravi primjer djeci (Tomić, 2020b).

3.1. Obiteljski dom kao odgajatelj

Prema Beziću (1996a, 223) prvo mjesto među svim odgojnim faktorima zauzima roditeljski dom jer je upravo on djetetu prva i najdraža domovina, rodno gnijezdo i nezaboravljeni zavičaj. Rodni dom je prva odgojna sredina za svako dijete koje dođe na ovaj svijet te Bezić navodi kako je roditeljski dom zapravo najjači odgojni činilac za veliku većinu ljudi. Prema Beziću, roditelji imaju potpuno pravo na odgoj svoje djece po svome roditeljstvu (krvnom srodstvu), po urođenoj roditeljskoj ljubavi

prema djeci, po dječjem povjerenju što ga imaju prema majci i ocu, i konačno, po božanskom pravu.

Obiteljski odgoj ima mnogo prednosti pred drugim oblicima odgoja, a neke od njih su međusobna privrženost pripadnika doma u kojem dijete živi, mala zajednica u kojoj je omogućeno prilagođavanje, bolje upoznavanje pojedinca zbog malog broja odgojenika, jedinstveni utjecaj odgajatelja, povjerljiva i zaštitna atmosfera u obitelji, intimnija veza i brojne druge odrednice. Bezić govori kako je obiteljski odgoj najbolji pa mu samim tim nema adekvatne zamjene ni dostojne alternative, a roditelji su ti koji su dužni odgajati dijete. Štoviše, odgajanje je prirodna i prirođena dužnost na koju su se roditelji obvezali time što su djetetu dali život, pa su na taj način odgovorni za njegovo uzdržavanje (Bezić, 1996a, 224).

Kada Bezić (1996a, 224-225) govori o obiteljskom domu ne smatra nužno obiteljski dom zajednicom roditelja i djece nego pažnju posvećuje i drugim članovima obitelji koji zajedničkim životom imaju određeni utjecaj na odgojenika. To mogu biti bake i djedovi, braće i sestre, stričevi i strine te druga rodbina. U takvim situacijama, navodi Bezić, svi su ukućani stvarni suodgojitelji djeteta. Posebnu važnost pridaje odrastanju uz braću i sestre te navodi kako su upravo oni sretna nadopuna obiteljskog odgoja: „I svi ostali ukućani – rođaci, sustanari, družina, posluga, gosti – mogu biti kako dobrodošli tako i zlotvorni čimbenici obiteljskog odgoja. Prvo: zbog većega sklada u odgajanju bolje je ako u odgoju sudjeluje manji broj odgojitelja. Drugo: pedagoško prvenstvo pripada roditeljima! To prvenstvo ne smije nitko uzurpirati! (Bezić, 1996, 225). Autor smatra da roditelji trebaju pažljivo birati ukućane kojima povjeravaju odgoj svoje djece, da to bude uži krug ljudi te da svoje suodgojitelje upute u vlastite odgojne metode i načine. Također navodi kako su svi ukućani dužni, ukoliko žele sudjelovati u odgoju djece, poštivati autoritet majke i oca.

Prema Beziću (1986, 236) bračni drugovi svoj glavni trud usmjeruju prema tri cilja: svojoj bezuvjetnoj i čistoj bračnoj ljubavi i vjernosti, požrtvornost u odgoju djece i kršćanskom odnosu prema Bogu. A, kako bi roditelji mogli ispuniti svoju odgojnu zadaću te na pravi način odgajati dijete, moraju steći tri vrste znanja. Prvo moraju poznavati svoje dijete u svakom trenutku njihova života, poznavati njihov biološki i duševni rast i razvitak. Druga vrsta znanja je poznavanje cijele odgojne teorije i prakse. I

konačno treća vrsta znanja je poznavanje slike odgojnih ciljeva i vrednota (Bezić, 2002, 10).

U djelima su navedene i neke činjenice koje ukazuju na granice odgojne sposobnosti oca i majke. Neke od njih su: neznanje ili slabo poznavanje odgojnih metoda, načina i sredstava, pedagoška nesposobnost ili pogrešna upotreba odgojnih sredstava, odgojni nemar, nerazumna ili popustljiva ljubav prema djeci, borba roditelja na dječju naklonost te naposljetku roditeljsko neslaganje i svađe (Bezić, 1996a, 238; Tomić, 2018).

Budući da je roditeljski odgoj najbolji te onaj s kojim se odgojenik ponajprije susreće, roditelji su dužni dobro se i savjesno pripremiti za odgajanje svoga djeteta. U svoje pripremanje trebali bi uložiti trud i napor, školovati se, proučavati literaturu, a što je najvažnije trebali bi raditi na sebi te po svom primjeru biti uzor djetetu. Bezić također navodi kako su roditelji ti koji u svoj dom moraju unijeti sklad i zajedništvo te djeci osigurati ljubav, toplinu i sigurnost kako bi se oni, na adekvatan način u tom prostoru, mogli razvijati i izrasti u zrele osobe.

Jedan od Bezićevih zaključaka je i taj da se roditelji moraju čuvati, s jedne strane, pretjerane strogosti u odgojnim metodama i postupcima, a s druge strane i pretjerane popustljivosti i blagosti. Najbolje je držati određenu sredinu. Prije u tekstu smo već naglasili važnost poštivanja roditeljskih prava, a Bezić naglašava kako treba obratiti pažnju i na važnost društva koje je dužno pružiti pomoć roditeljima pri odgajanju djece. A na koji način bi društvo moglo pomoći roditeljima? Društvo bi moglo pomoći roditeljima, govori Bezić, na način da se zakonski ustanove škole ili tečajevi za buduće roditelje, svojevrсни zdravstveni odgoj. U tim školama trebalo bi se podučavati o domaćinstvu, higijeni, bračnom životu, ali i o pedagogiji i psihologiji te nadalje autor naglašava kako se niti jedan par ne smije vjenčati bez postignute diplome o završenom tečaju (Bezić, 1996a, 239-241).

Odnos između djece i roditelja je recipročan te djeca imaju obveze prema roditeljima, jedna od obveza je da se oni moraju odazvati pedagoškoj brizi roditelja (i svih drugih odgajatelja). Autor navodi kako su ljubav prema ocu i majci, njihovo poštivanje i posluš temelji dobra odgoja (Bezić, 1995, 267).

Uz sve odgojne metode i postupke, neće manjkati ni odgojnih problema s kojim se odgajatelj susreće. Odgojnih problema ima više, a najčešći problem je odsustvo jednog ili oba roditelja. U slučaju da dijete odrasta bez oca, majka tom djetetu mora biti i otac i majka te se u takvim situacijama javljaju druge teškoće za odgoj djeteta. U slučaju da dijete u djetinjstvu ostane bez majke, ono treba ženu koja će mu zamijeniti majku te brinuti o njemu. To može biti, baka, tetka, maćeha, dadilja i sl., ali od velike je važnosti da je takva osoba prisutna u životu djeteta jer bez majčinske ljubavi i brige dijete teško može doći do zrele osobe spremne na samostalan život. Tragičan je slučaj ako je dijete siročić koje je ostalo bez majke i bez oca. Prema Beziću tada dijete nema osjećaj ljubavi ni osjećaj sigurnosti koje je trebalo dobiti od roditelja. Takva djeca pate u djetinjstvu, a velika je vjerojatnost da će imati posljedice i u odrasloj dobi. Autor navodi kako je za takvu djecu najbolje posvojenje ili udomljenje dok su još malena, kako bi od najranijih dana života dobivali od nekoga ljubav i potporu. Ipak, navodi Bezić, gori slučajevi od prethodnog su kada su majka ili otac u obitelji loši roditelji, bilo pijanci ili pokvarenjaci. Takva djeca će cijeli život imati posljedice i poteškoće koje se neće lako moći izliječiti (Bezić, 1996a, 242-244).

„Tko ima pravo tko je potrebniji djetetu: otac ili majka? Naša teza glasi: oba jednako, i otac i majka! Onaj odgoj u kojemu nedostaje očinski ili materinski elemenat nije potpun niti uspješan. Dijete treba oba sunca, bez jednog će njegovo djetinjstvo ostati tmurno i mračno.“ (Bezić, 1996a, 248). Kako i sam autor navodi djetetu su potrebna oba roditelja kako bi dijete primalo od majke potrebnu ljubav i od oca potrebnu sigurnost. Ukoliko djetetu nedostaje jedna od tih potreba, u njemu se javljaju osjećaji straha, nelagode, tjeskobe i nemira. Prema Beziću (1996a, 249-250) majka je djetetu prva ljubav, uzor, prijatelj, djetetova prva savjest je majčino pokudno ili pohvalno lice, ona mu je također i prva vjeroučiteljica. Kako dijete ne može bez majke tako ne može ni bez oca jer mu upravo otac predstavlja zakon, red, autoritet te strogoću i moć. Bezić (1996a, 252) zaključuje kako su za pravilan i uspješan odgoj djeteta potrebna oba roditelja, i majka i otac. Ukoliko u odgoju ne sudjeluju oba člana, odgoj može biti osakaćen i ne sveobuhvatan. Također Bezić naglašava važnost ne zastrašivanja djece ocem jer time majka pokazuje svoju nemoć, pokazuje oca kao nekog strašnog koga se treba bojati i koga treba mrziti te na taj način oca prisiljava da prema djeci pristupa s kaznama. Otac i

majka trebaju u odgoju svoje djece biti skladni te obavljati odgajateljsku funkciju u idejnoj, pedagoškoj, vjerskoj i ljudskoj harmoniji (Bezić, 1996a, 253).

Kako je rečeno, djeci koja su ostala bez majke i oca treba potražiti dobru obitelj koja će ih prihvatiti kao svoju djecu te im pružiti svu ljubav i toplinu roditeljskog doma. Opravdano, kod usvajanja roditelji si, iz straha koji nosi taj veliki korak, postavljaju brojna pitanja o spremnosti usvajanja djeteta koje nije njihovo, te se preispituju što ako dijete naslijedi loši genetski kod svojih prirodnih roditelja (Bezić, 2002, 60; Bezić, 1996, 245).

3.2. Učitelji i profesori kao odgajatelji

Uz roditelje pravo odgoja djece ima i društvo. Država ima pravo na odgoj svih članova društva (Bezić, 1996a, 226-227). Dužnost države je promicanje odgoja te pedagoška pomoć djeci, mladeži, obitelji, ali i čitavom društvu. Autor smatra da su kompetentne pedagoške ustanove za pružanje pomoći djeci i odgojni zavodi, domovi (obični ili popravni) internati, klubovi te mnoge druge pedagoške ustanove. Za predškolsku djecu to su jaslice, vrtići, a za stariju djecu škola: „Škola je najčešći i najrazvijeniji oblik odgojnih ustanova. U društvu se redovito na prvo mjesto stavljaju njezini obrazovni ciljevi, a zaboravljaju se ili zapostavlja njezinu odgojnu zadaću. To je sudbonosna pogreška. Nikada se ne bi smjelo zaboraviti da je škola prvenstveno odgojna institucija.“ (Bezić, 1996, 228).

Dijete odlaskom u školu i ulaskom u šire društvo ulazi i u nove ljudske odnose za koje prema Beziću nije u potpunosti spremno. Osim što upoznaje nove učitelje i profesore, upoznaje i nove prijatelje te susreće mlađe i starije osobe. Polaskom u školu djetetu razred postaje važan životni problem u kojem se bori za uspjeh te prijateljstvo. Bezić navodi kako se kod djece može javiti ljubomora ukoliko određeno dijete vidi da se učitelj bolje ili sa većom pažnjom odnosi prema drugoj djeci. Također, djeci nije svejedno hoće li biti najbolji ili najgori te tu dolazi do raznih napetosti (Beziću, 2002, 78-80).

Bezić naglašava da djetetu polazak u školu predstavlja novo shvaćanje života, odnosno za njega život više nije igra, nego red, rad i disciplina. A nove dužnosti u školi djetetu zadaju brige i zadatke koje treba usvojiti, na primjer kako se snaći u novoj

sredini, izvan obiteljskog doma, kako ne zakasnuti u školu, kako obraniti sebe ili steći nove prijatelje te kako stvoriti školski uspjeh i zadovoljiti roditelje istim (Bezić, 1973, 138-139).

Škole su bitan čimbenik rasta i razvoja djece, no uz sve dobre stvari javljaju se i one manje dobre. Jedna od slabosti škole je skolarizacija tj. rastezanje škole na što duži vremenski period tako da se oko četvrtina prosječnog životnog vijeka provede u školi. Uz to, mnoga djeca na školu gledaju kao na robovanje, uskraćivanje slobode i igre. U školama se, zbog velikog broja učenika, odvija masovno obrazovanje te nema mjesta za individualnu pedagogiju i rad što djeci stvara veliki problem i pritisak. Velike i masovne škole, kako navodi Bezić, nisu pogodne za nadarenu i talentiranu djecu baš zbog manjka individualnog rada s istim. Također u školama se javljaju brojni čimbenici kao što su razizam, omalovažavanja, odbacivanja, kriva prijateljstva, izrugivanja koja umjesto da nadopunjuju obiteljski odgoj, razaraju ga i srozavaju (Bezić, 1996a, 229).

Da bi se smanjile one loše strane masovnog školovanja, Bezić zahtijeva da one moraju pratiti određene ciljeve, na primjer odgoj mora biti na prvom mjestu, a obrazovanje u funkciji odgoja, treba se provoditi sklad škole i obiteljskog doma, potrebna je pedagoška usmjerenost i suradnja svih učitelja i profesora te prikladna didaktička sredstva i materijali. Naravno, od velike je važnosti da učenici aktivno sudjeluju u školskom stvaralaštvu, da su manje skupine djece u razredima te da se u školi uči istraživanjem, a ne učenjem napamet. Iznad svega je, govori Bezić, potreban odgajatelj odnosno učitelj koji je uzoran, moralan te pravi lik profesora (Bezić, 1996a, 229-230).

Pedagozi su osobe koje obavljaju neku odgojnu funkciju odnosno u nekom užem značenju pedagog je stručni odgajatelj kojem je odgajanje glavno zanimanje te se u tu svrhu i školovao. Bezić navodi da je pedagog osoba koja se u tu svrhu stručno osposobljavala i školovala te osoba kojoj je odgoj glavno životno zvanje i zanimanje. Kada Bezić govori o osposobljenosti pedagoga govori o tri komponente koje su međusobno povezane, a one su školovanost, sposobnost i sprema. Može se reći da osoba koja ne osjeća ljubav i sklonost prema odgojnom poslu ne može ga obavljati na adekvatan način. Samim tim jer je, kako navodi Bezić, odgajanje jedan od najtežih

poslova. Za taj posao potrebna je ljubav, želja i naklonost, a potpuni je odgajatelj je onaj koji je svoje znanje produbio i proširio u praksi (Bezić, 1996a, 255).

Koja je zapravo svrha pedagogije? Prema Beziću, svrha pedagogije je „... odgojiti za pravilno i skladno funkcioniranje svaki organ, svaku duševnu moć, svako djelovanje, pa čak i sferu igre“ (Bezić, 1996b, 18).

Dijete polaskom u školu susreće se s novim autoritetima, učiteljima i učiteljicama. A kako će se ono prilagoditi novim odgajateljima ovisi o dvije stvari, navodi Bezić. Prva stvar je slika koju su djeci stvorili roditelji, a druga na koji način će učitelj dočekati i prihvatiti dijete. Na početku se kod djece javlja određeni strah i strepnja, a kasnije, ukoliko učitelj radi svoj posao kako treba, javlja se privrženost, poštovanje te divljenje (Bezić, 2002, 77).

Autor navodi kako su djeci potrebni i muški i ženski odgajatelji, za mlađu djecu ženski, a za stariju muški. No, neovisno o spolu, Bezić smatra da pedagozi imaju prednosti pred ostalim odgajateljima, ubrajajući također i oca i majku, a one su: pedagoško znanje koje je stečeno kroz školstvo te praksa, zainteresiranost za odgajanje djece, veliki dio vremena posvećen odgojnom radu, objektivnost prema svakom djetetu te prostorne i materijalne pogodnosti ustanove u kojoj rade. Također, uz prednosti, postoje i određeni nedostaci, a to je da mu nedostaje biološka veza s odgojenikom, ne poznaje u potpunosti biografiju djeteta, te, pošto je zadužen za rad s skupinom djece, nije u stanju svakome se u potpunosti individualno približiti. Kako bi izbjegao određene poteškoće, Bezić navodi smjernice kojima bi se svaki pedagog trebao voditi u radu s djecom, one su: individualan rad sa svakim pojedincem te pružanje pune pažnje istom, stjecanje osobnog autoriteta, kroz svoj rad pružanje djeci dobrog primjera, zajednički i povezan rad sviju pedagoga te naravno ne smije se izostaviti stalna komunikacija s roditeljima (Bezić, 1996a, 256).

Kada govorimo o pedagogima, govorimo i o školskim pedagogima kojima pripadaju svi učitelji. Učitelj je svaki čovjek koji nekog nešto podučava, a u užem smislu učitelj je čovjek koji je postavljen za predavača u školi bilo koje vrste, odnosno svi nastavnici i profesori. Ukoliko žele imati potpuni autoritet, navodi Bezić, školski pedagozi trebaju pratiti određene odrednice. Svaki učitelj bi trebao biti majstor u svojoj struci i predmetu koji podučava, trebao bi poznavati odgojne metode i postupke u svom

radu, treba posjedovati ljudske i pedagoške vrline i biti bez neke duševne, fizičke ili moralne mane, imati osjećaje ljubavi i odgovornosti za svoje učenike te nikada ne smije zaboraviti da je učitelj uvijek i odgajatelj djece (Bezić, 1996a, 257-258).

Predavač, prema ovom autoru, treba biti primjerena, sugestivna i odgojna osoba jer oni nisu na tome mjestu zbog sebe nego zbog učenika te njihove intelektualne i moralne izgradnje. Samim tim njihovi profesori i učitelji moraju biti ne sebični, spremni pomagati i davati svoje znanje učenicima, nesebični te iskreno bez računa predavati svojim učenicima ono što jesu i što znaju. Profesor je, kako navodi Bezić, čovjek stava, načela i dosljednosti te prije svega služi istini i istinskom dobru odgojenika (Bezić, 1996a, 266-267).

Kako vjera utječe na odgoj, tako i odgoj utječe na vjeru, navodi Bezić (1978, 141-142). Čovjek i vjera su, prema Beziću (1996a, 274), povezani i neraskidivi suputnici jer svaki čovjek traži smisao svoga života, njegovu svrhu te teži za odgovorom svoga postojanja. Bezić (1978, 147) navodi kako u kršćanskom odgoju više ne postoji samo veza između odgajatelja i odgojenika nego tu nailazimo i na trećeg člana, a to je Bog. Bog je, iako nevidljiv, duhovno prisutan u kršćanskom odgoju. Bezić također navodi kako se kršćanski odgoj u svom radu služi sredstvima i metodama pedagoškog odgoja, ali uvodi i određena duhovna sredstva kao što su molitva, razmatranje, sakramenti, vjeronauk, duhovni život i sl. Uz to Bezić (1975, 416) dodaje da su roditelji dužni djeci, kao što im pružaju materijalna i duhovna dobra, pružiti i svoju krsnu vjeru jer je krštenje dokaz snage roditeljske vjere i vjere crkvene zajednice.

4. NA KOJI NAČIN ODGAJATI?

Bezić navodi kako je najveća prepreka kod odgajanja neznanje jer određeni postotak roditelja uopće ne poznaje temelje odgojne umjetnosti i to zbog nedostatka znanja i ne pohađanja pedagoških škola. Svaki odgajatelj bi trebao znati koji su odgojni ciljevi odnosno koja je svrha odgajanja te kako pomoći djetetu da postane samostalan i zreo čovjek. Također, uz odgojne ciljeve, odgajatelji trebaju poznavati odgojne metode te odgojna sredstva koja dovode do postavljenih ciljeva. Bezić naglašava važnost odlučivanja i izabiranja odgojnih metoda i sredstava kako bi pravilnim izborom osigurali najprikladnije metode i sredstva za određeni uzrast (Bezić, 2002, 29-31).

Prema Beziću svakom je djetetu potrebna ljubav i toplina od samog početka njihova života, posebice od strane majke, jer ukoliko ih ono ne dobije, postaje frustrirano, nesretno, nesigurno, nesposobno za život, ugroženo te stalno osjeća strah, nelagodu i tjeskobu. Također, navodi autor, svaki odgajatelj mora znati kad je pravi trenutak za odgojnu intervenciju, te kako i na koji način to učiniti (Bezić, 2002, 32-34).

4.1. Odgojni ciljevi

Bezić (1996b, 13) navodi da je ležište i težište odgojnih ciljeva u odgajatelju, nema cilja bez odgajatelja, ali ni odgajatelja bez cilja. Svaki odgajatelj ima svoje vlastite ciljeve i svrhe. Ako govorimo o najvišim ciljevima odgoja, prema Beziću govorimo o odgojnim idealima. Odgojni ideali su poželjni ciljevi ili svrhe koje se nalaze iznad drugih ciljeva (Bezić, 2002, 10).

Svaki odgajatelj mora poznavati opće ciljeve odgoja te svrhu odgajanja, a svrha je zapravo pomoći malom biću da postane potpun i zreo čovjek. Odgajatelj bi naravno trebao poznavati sve faze odgoja kako bi mogao uvidjeti probleme te ih na pravilan način razriješiti (Beziću, 2002, 29).

S obzirom na sadržaj, ciljevi mogu biti općeniti, djelomični i specijalni. Općeniti ciljevi su oni koji vrijede za cijelu pedagogiju i sve njezine grane. Djelomični vrijede za određene grane kao što je na primjer odgoj djece ili odgoj mladih, didaktika i sl. Te naposljetku specijalni ciljevi koji vrijede za posebne ljudske moći, a to su tjelesni i

duševni odgoj. Specijalni odgoj se također bavi i intelektualnim, emotivnim, religioznim, estetskim, moralnim i brojnim drugim odgojima (Bezić, 1996b, 16).

U odgoju postoji više vrsta ciljeva. Najprije autor spominje pragmatičke ciljeve, koji se zalažu da se dijete, na pravilan način, snađe u životu, da bude uspješno, zdravo i sretno. Na pragmatičke ciljeve najčešće nailazimo kod roditelja jer oni su ti koji svome djetetu žele najveću moguću sreću. Nadalje, Bezić navodi funkcionalizam kao sljedeći cilj odgoja. Funkcionalizam nalaže kako sve što postoji ima određenu funkciju. Postojanost čovjeka ima funkciju, a samim tim i svi njegovi organi. Sljedeći su naturalistički ciljevi čiji zagovornici smatraju da je priroda najbolja odgajateljica i učiteljica te kako po tom primjeru treba pratiti i njegovati mogućnosti i nadarenosti djeteta koje su mu urođene. Suprotnost naturalističkim ciljevima su oni tradicionalni koji se, navodi Bezić, zalažu za drevne običaje i kulturu te smatraju da je cilj odgoja prenošenje vrednota i dobara sa starijih generacija na one mlađe. Nadalje, kako navodi autor, postoje i individualisti koji se zalažu za odgojne ciljeve koji po naravi i težnjama odgovaraju određenom pojedincu neovisno o njegovom okruženju. Autor spominje i socijalizacijski pokret čiji su ciljevi učiniti pojedinca dobrim članom društva, a društvo zapravo predstavlja primarni odgojni okvir po kojem se pojedinac treba odgajati. Također, Bezić navodi kako neki pedagozi smatraju da su od velike važnosti moralne norme koje su potrebne za uspješan odgoj jer se bez njih ne može graditi dobar čovjek, a samim time ni čovječanstvo. Kao zaključak, Bezić navodi, da sa navedenim odgojnim zalaganjima, načinima i ciljevima možemo biti zadovoljni djelomično, a sa nekima čak i nikako (Bezić, 1996b, 18-21).

Svaki odgoj mora biti integralan odnosno svestran, potpun i cjelovit što znači da odgoj mora obuhvatiti cijelog čovjeka, njegov duh i tijelo. Prema autoru integriran odgoj je zapravo onaj koji se dotiče svih ljudskih komponenti, naravnih, ljudskih, a i onih nadnaravnih (Bezić, 1996b, 23).

4.2. Odgojne metode

Da bi došli do određenih ciljeva u odgoju potrebno je koristiti određene metode. Prema Beziću metoda je put prema zadanom cilju odnosno najkraći i najbolji put do cilja. Autor to opisuje kao da je metoda zapravo put kojim se dolazi do cilja odnosno

odredišta, uz korištenje nekih pomagala ili sredstava. Također, Bezić objašnjava koje su to metode u pedagogiji. Cilj je, dakle, pomoći odgojeniku da se razvije u zrelu, samostalnu i potpunu osobu, a metoda je put kojim odgojenik ide da bi se najbolje razvio (Bezić, 1996b, 47-48).

Metoda nema smisla ako nema prethodno postavljenog cilja i svrhe. Ponajprije se trebaju postaviti ciljevi te na temelju tog metode i sredstva. Kako bi se pomoću metode došlo do zadanog cilja, metoda mora biti primjerena i određena, po potrebama i mogućnostima, pojedincu odnosno odgojeniku te samom odgajatelju. Bitno je naglasiti da se od odgojenika ne može tražiti nešto što ono ne može pružiti (Bezić, 1996b, 49).

Odgojne metode koje se koriste kako bi se došlo do određenog cilja, moraju se prilagoditi sredini, okolini pojedinca, ali i konkretnim situacijama. Također, metode moraju biti fleksibilne te prilagodljive svakoj situaciji. Odgajatelj prilikom biranja mora izabrati odgovarajuću metodu odgoja za svakog pojedinca. Ali, koliko će određena metoda biti uspješna ovisi i o odgajatelju koji se njom služi, da li poznaje tu metodu i zna li uopće na pravilan način njom baratati (Bezić, 1996b, 50-59).

Budući da su odgojenici najčešće različitog porijekla, naravi, ponašanja, sposobnosti, društvene pripadnosti, treba upotrebljavati i stvarati one metode koje će se dotaknuti svih specifičnosti i pojedinosti osobe kao individue. Autor naglašava kako posebice treba voditi računa o zapaštenoj, napuštenoj i defektnoj djeci te i njima pružati razna dobra i pokazati im vrednote, ovisno o njihovim kapacitetima usvojivosti (Bezić, 1996b, 151).

Kada se govori o odgojnim metodama, Bezić (2002, 30), objašnjava i opisuje određene savjete oko korištenja metoda. Navodi kako u odgajanju treba pronaći sredinu te izbjegavati pretjeranu strogost, ali i pretjeranu blagost. Bilo bi bolje upotrebljavati pozitivne metode, a izbjegavati negativne. Autor to opisuje u primjeru kažnjavanja i hvaljenja, te navodi da je bolje hvaliti nego kažnjavati i to na način da se hvali učinjeno djelo, a ne odgojenik. Još jedan od savjeta je da se ne smije neprestano tražiti odgojenikova poslušnost, nego treba poticati njihovu samostalnost. Također, svakog odgojenika treba sagledati individualno, kao jedinstvenog pojedinca, koji ima svoje posebne specifičnosti i karakteristike te se ne može postupati s njim kao s ostalom skupinom djece. Autor navodi važnost suradnje s odgojenikom kako odgoj u konačnici

ne bi postao dresura. Odgojenik kad zna da je voljen i prihvaćen rado surađuje s odraslima.

Dilema svih pedagoga i odgajatelja je, kako navodi Bezić (1996b, 62), usmjeriti odgoj i odgojne metode na individualne interese pojedinca ili društveno dobro zajednice. Autor navodi kako se, pri odabiru metoda odgoja, individualisti zalažu za pojedinca, njegovu originalnost, samostalnost i slobodu, a socijalisti za metode koje potiču prilagodbu zajednici i društvu, te interakcije i komunikacije.

Autor opisuje više metoda za rad i odgoj. Metoda nazvana „buđenje interesa“ navodi da svaki odgojenik ima urođenu znatiželju i zanimanje za svijet oko sebe, na odgajatelju je da otkrije njegove interese te ih na pravilan način uvažava, oplemenjuje i zadovoljava. „Kreativne metode“, prema autoru, ukazuju na stvaralačke sposobnosti svakog pojedinca te one njeguju samostalnost, sanjarenja, maštanja, originalnost i sl. Nadalje, postoji i „projekt metoda“ koja smatra da je za uspješno obavljen rad potrebno da on ima svoj cilj te plan i program izvođenja. Također autor navodi i „Montessori-model“, a to je metoda u kojoj se sva odgojna sredstva podvrgavaju razvoju djeteta, a djecu odgajaju predmeti, igračke te prostori (Bezić, 1996b, 64-67).

Savršena metoda ne postoji, ali ipak postoji ona koja je najbolja, a to je „metoda svjedočenja“. Cilj „metode svjedočenja“ je odgojiti odgojenika u čovjeka, poštujući njegovu individualnost. Ova metoda objedinjuje sve odgojne vrednote, a proizlazi iz ljubavi prema odgojeniku. Autor opisuje metodu svjedočenja kao odgoj odgojenika vlastitim životom te podučavanje vlastitim primjerom. Prema Beziću „metoda svjedočenja“ je najteža metoda jer je svjedočenje teško i zahtjevno, te traži stalnu samokontrolu i dosljednost (Bezić, 1996, 90; 1996b, 86).

4.3. *Odgojna sredstva*

Prema Beziću (2002, 31) svaka odgojna metoda traži određena *odgojna sredstva* koja su potrebna u samom odgoju. Bezić (1996b,96) *sredstvo* prikazuje kao priključak metodama, njezin sastavni dio i ruku kojom se odgajatelj služi da bi došao do cilja.

Sredstvo je, navodi autor, sve ono čime se u odgojnoj metodici koristimo, a to su postupci, sadržaji, akcije, ustanove, stvari te raznorazna pomagala. Autor naglašava

kako čovjek nikada ne može i ne smije biti ničije sredstvo jer je on osoba koja živi i djeluje (Bezić, 1996b, 98-99).

Sredstva se zovu tim imenom jer nemaju vlastite svrhe nego služe nekome ili nečemu. Sredstva se moraju prilagoditi svim uvjetima djeteta, njegovom uzrastu, duševnoj i tjelesnoj zrelosti (Bezić, 1996b, 101).

S obzirom na upotrebu sredstva ona mogu biti redovita i izvanredna. Redovita su ona koja se stalno upotrebljavaju, a izvanredna ona koja se koriste u određenim situacijama. Autor to opisuje po primjeru igre. Igra je sredstvo, u ovom slučaju redovito, koje se koristi svakodnevno u odgoju djece, a primjer izvanrednog sredstva je nagrada, koja se mora upotrebljavati rijetko kako ne bi izgubila svoju odgojnu snagu (Bezić, 1996b, 106).

Također, sredstva možemo podijeliti s obzirom na njihov učinak, te ona mogu biti pozitivna i negativna. Pozitivna su sredstva koja donose korisne odgojne učinke, pomažu kod pravilnog razvoja odgojenika te su u skladu s odgojnim ciljevima. S druge strane nailazimo na negativna sredstva koja smatramo nepoželjnim jer kvare odgojenika te ga sprječavaju u njegovom tjelesnom, moralnom u duševnom rastu (Bezić, 1996b, 107).

Igra je jedno od sredstava koje se svakodnevno koristi u odgoju djece. Prema autoru igra je slobodna djelatnost koja ima svrhu samoj sebi, a to je zabava. Kada se igra, dijete nema nikakav postavljeni cilj, ali ipak ona u sebi krije unutarnju svrhu, i zabavnu i odgojnu. Autor naglašava određene značajke igre, ponajprije igra je uvijek aktivna djelatnost u kojoj je dijete jako zauzeto. Igra je spontana, prirodna i urođena, nikako prisilna te donosi veselje, užitak i zabavu. U njoj se stalno nešto događa te brzo može doći do preokreta i stvaranja napetih situacija. Na posljetku bitno je naglasiti kako je igra vrlo bitna u djetetovu životu jer se njenim putem ono pripravlja za rad i daljnji život (Bezić, 1996b, 125).

ZAKLJUČAK

Društvo od odgajatelja traži da ovlada mnogim specifičnim znanjima i sposobnostima kako bi svoj rad mogao prilagođavati i poboljšavati ovisno o pojedincu. Najvažnije je da odgojitelj svojim znanjem, kompetencijama i stručnošću prenosi svoje vlastito znanje i iskustvo na odgojenike. Živan Bezić navodi da je odgajatelj kompetentan ukoliko je njegov osnovni motiv ljubav prema odgojeniku, ali i ukoliko je dostatno podučen, s čime se i moramo složiti, jer znanje i naklonost (ljubav) mogu djeci pružiti pravilan odgoj. Odgoj je zapravo, kako navodi i sam autor, oblikovanje druge osobe. To je zahtjevan posao koji iziskuje od odgajatelja veliko znanje, zalaganje, posvećenost i ljubav prema svemu što radi. On svojim konstruktivnim primjerom izgrađuje i stvara pojedinca kao odgovornog i zrelog čovjeka.

Živan Bezić je pokazao kako osoba koja ne živi odgojne ideale, koja nije upućena u proces odgoja, koja nema ljubavi i sklonosti prema odgojnom poslu, ne može ga obavljati na adekvatan način, a samim tim ne može biti dobar primjer odgojenicima. Odgajatelj ne smije dopustiti da bude loš primjer odgojenicima bez obzira što bi kasnije, za ispravak lošeg primjera, imao možda odličnu metodu i sredstva. U odgojeniku će pobuditi odioznost prema svemu onom što odgajatelj govori, a ne živi. Prema autoru potpuni je odgajatelj onaj koji je svoje znanje produbio i proširio u praksi, odnosno uloga odgajatelja je stalno traganje za novim metodama i sredstvima, rješenjima te znanstvenim teorijama. Kako bi odgajatelj u svom odgojnom poslu uspio, prema sebi treba biti kritičan, treba uvažavati mišljenja i stavove djece, biti dosljedan, konstantno preispitivati vlastiti rad te proučavati literaturu.

Djetetu je potrebna ljubav, podrška i toplina od strane odgajatelja jer je to preduvjet njegovog društveno poželjnog rasta i razvoja. Ukoliko dijete oskudijeva sigurnošću i toplinom u odgoju, ono će iste potražiti drugdje, možda postati žalosno, nezadovoljno, nesigurno u sebe, strašljivo, ili pak, agresivno. U odgoju je potrebno što više se posvetiti individualnom radu sa svakim odgojenikom kako bi se otkrile njegove želje, potrebe i interesi, te se radilo i odgajalo u skladu s time. Pokazalo se kako Živan Bezić upravo u skladnom obiteljskom okružju nalazi najbolje odgojno okruženje. Prema njemu skladnoj obitelji nema adekvatne zamijene. Ali, što je važno naglasiti, on traži i to da obitelji budu educirane u ciljevima i metodama odgoja.

LITERATURA

- Bezić, Ž. (1973). Psihološki profil djece školske dobi. *Crkva u svijetu*, 8 (2), 136-151.
- Bezić, Ž. (1975). Kršćanska inicijacija djece i mladeži. *Bogovska smotra*, 45 (4), 413-424.
- Bezić, Ž. (1977). Što znači odgajati? *Obnovljeni život*, 32 (4), 333-344.
- Bezić, Ž. (1978). Kršćanski odgoj. *Crkva u svijetu*, 13 (2), 141-151.
- Bezić, Ž. (1986). *Kršćansko savršenstvo*. Mostar: Crkva na kamenu.
- Bezić, Ž. (1988). Je li odgoj potreban. *Crkva u svijetu*, 23 (1), 17-25.
- Bezić, Ž. (1995). *Etika i život*. Đakovo: UPT.
- Bezić, Ž. (1996a). *Biti čovjek, ali kako? Odgojne smjernice*. Đakovo: UPT.
- Bezić, Ž. (1996b). *Zašto i kako odgajati? Ciljevi, metode i sredstva odgoja*. Đakovo: UPT.
- Bezić, Ž. (2002). *Razvojni put mladih*. Đakovo: UPT.
- Kovačić, S. (2007). Prikazi i osvrti. *Crkva u svijetu*, 42 (4), 712-726.
- Kovačić, S. (1990). Prilozi. *Crkva u svijetu*, 70-77.
- Tomić, D. (2018). Filozofsko-odgojne teme u djelu Živana Bezića (1921.-2007.).
Petrinja: Međunarodni znanstveno-stručni simpozij 17. dani Mate Demarina.
- Tomić, D. (2020a). Ljudska narav kao počelo pedagoške prakse u djelu Živana Bezića.
Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine, 46 (2020), 1; 209-226.
- Tomić, D. (2020b). *Filozofija i život*. Zagreb: Učiteljski fakultet.
- Petrinja: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018. str. 157-165 (predavanje,
domaća recenzija, cjeloviti rad (inextenso), znanstveni)
- Vukasović, A. (2009). Prijeka potreba odgoja za obiteljski i društveni život. *Obnovljeni život*, 64 (1), 69-86.

Kratka biografska bilješka

Klaudija Džoja rođena je 15. ožujka 1999. godine u Zagrebu, Republici Hrvatskoj. Školovanje je započela 2005. godine u Osnovnoj školi Badel, koju je pohađala od prvog do četvrtog razreda, a obrazovanje od četvrtog do osmog razreda nastavlja u Osnovnoj školi Jelkovec. Godine 2013. upisuje Žensku opću gimnaziju Družbe sestara milosrdnica u Zagrebu gdje završava četverogodišnje gimnazijsko obrazovanje. Maturirala je 2017. godine i kao redovni student iste godine upisala Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Odsjek u Čakovcu, smjer odgojiteljski studij.

Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mogega rada te da se u izradi istoga nisam koristio drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)